քով սկզբից Յունաստանը կարող է 100,000 կանոնաւոր զօրք ուղարկել պատերազմը։ Նոյն լրագրին Լոնդոնից հաղորդում են, որ անգլիական կառավարութիւնը առաջարկեց Յունաստանին առժամանակ համբերել և խոստացաւ իր պաշտպանութիւնը ապագայի համար։

ՖՐԱՆՍԻԱ

Փարիզից ստացված գրեթէ բոլոր թղթակցութիւնները նկարագրում են հոգևոր միաբանութիւնների արտաքսելու մանրամասնութիւնները։ Յայտնի է, որ միաբանութիւնները գանգատ էին տուել „Tribunal de conflits“ (վիճելի գործերի դատարանին), որով բողոքում էին վարչութեան կամայականութեան դէմ։ Այդ դատարանը մերժեց հոգևոր միաբանութիւնների գանգատները, հիմնվելով այն հանգամանքի վրա, որ դատաստանական իշխանութիւնը իրաւունք չունի արգելել վարչութեանը կատարել իր պարտականութիւնը, քանի որ վարչութեան անդամները չեն ձգտել ուրիշի սեփականութեան խլելուն։

Յայտնի է, որ այդ դատարանը կազմված է 8 անդամներից, որոնցից չորսը պաշտպանում էին հոգևոր միաբանութիւնների պահանջները, իսկ մնացածները նրա դէմ էին։ Ուրեմն հարցը պէտք է վճռէր իններորդ անդամը, դատարանի նախագահը։ Այդ դատարանի նախագահը իրաւասութեան մինիստր Կազօն էր, ի հարկէ չէր կարող իր ընկեր միւս մինիստրների կարգադրութեան դէմ ձայն տալ։ Հոգևոր միաբանութիւնների հաւատարմատարները խնդրեցին, որ պ. նախագահը փոխվի, բայց դատարանը մերժեց նրանց խնդիրքը։ Այդ օրվանից հասարակութեանը յայտնի եղաւ, թէ դատարանի վճիռը ինչ տեսակ կը լինի։ Նշանաւոր է, որ կառավարութեան երկու հաւատարմատարներից, որոնք պէտք է պաշտպանէին նրա կարգադրութիւնները դատարանի առաջ, մէկը բոլորովին հրաժարվեց, իսկ միւսը ինքը սկսեց յարձակվել կառավարութեան վրա։ Այս վերջինը ասաց, որ թէպէտ պատգամաւորների ժողովը հաւանութիւն տուեց կառավարութեան հրամաններին, այնուամենայնիւ դրանք օրինաւոր չեն։ Անկարելի է թոյլ տալ, ասաց նա, որ այսօրվայ յաղթողները անպատիժ բռնականութիւն տան իրանց կրքերին և ատելութեանը դէպի յաղթվածները։ Աստուած տայ, որ մարտի հրամանները հակաքաղաքական գործողութիւններ չը լինեն։

Փարիզի մէջ հրատարակվող բոլոր գոյների լրագիրները սկսած ամենաչափաւորներից մինչև ամենարմատականները յարձակվում են կառավարութեան բռնած ընթացքի վրա։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Լոնդոնի մէջ հրատարակվող „Daily News“ լրագրին հեռագրում են Թէհրանից նոյեմբերի 7-ից։ Շէյխ Իբադուլլահ 8,000 մարդուց բաղկացած զօրաբանով գտնվում է Ուրմիայից 8 մղոն հեռաւորութեամբ։ Այդ քաղաքի պաշարումը նորից սկսվեցաւ։ Քիւրդերը մի յարձակմունքի ժամանակ յետ մղվեցան և մեծ կորուստներ կրեցին։ Իբադուլլահի փեսան սպանված է։ Թէհրանի զօրքերը հասան Ալիբադ, որ գտնվում է Սայնկալեխի մօտ։ Նոյն լրագրին հեռագրում են Կ. Պօլսից նոյեմբերի 7-ից։ Շէյխ Իբադուլլահի սկսած քիւրդական ապստամբութիւնը չափազանց լարեց Պարսկաստանի և Բ. Դռան փոխադարձ յարաբերութիւնները։ Հայերը սարսափում են, երբ մտածում են, որ իրանց հարցը կարող է վերջանալ հայերի կոտորածով, երբ քիւրդերը կը վերադառնան Պարսկաստանից Հայաստան։

„Standard“ լրագրին Թէհրանից հեռագրում են նոյեմբերի 8-ից։ Թաւրիզ արդէն հասնում են մանրամասն լուրեր քիւրդերի ապստամբութեան մասին։ Սուջբուլաղի բնակիչներից մէկի ուղարկած նամակի մէջ ասված է, որ երբ քիւրդերը գրաւած ունէին երկիրը, բնակիչներին կալանաւորված պահում էին իրանց սեփական տների մէջ և ստիպում էին քիւրդի հագուստ կրել։ Թաւրիզ բերված են բազմաթիւ գերի քիւրդեր։ Շրջակաները ծածկված են դիակներով և երկիւղ են կրում, որ տարափոխիկ հիւանդութիւններ չը սկսվեն։ Իբադուլլահի թոռան և նրա բարեկամ Համզա-աղայի մէջ պատահած անբաւականութեան պատճառով քիւրդերը բաժանվեցան և շէյխին հաւատարիմ են մնացել միայն մօնդուրները և զարզի ցեղերը։ Հոկտեմբերի 28-ից Ուրմիայից ստացված նամակի մէջ ասված է, որ Շէյխ Իբադուլլահի առաջնորդութեամբ քիւրդերը երեք օր շարունակ յարձակվում էին քաղաքի վրա և միշտ յետ էին մղվում մեծ կորուստներով։ Նրանք երեք հարիւր մարդ կորցրին։ Նահանգապետը և տեղական զօրքերը քաջութեամբ վարվեցան։ Շրջակայ բոլոր գիւղերը աւերված են։ Դիզայա գիւղը աւերելու ժամանակ ծանր վիրաւորվեցաւ բողոքական մի քահանայ և մի տիրացու սպանվեցաւ։ Ամերիկական միսիօնարները ապաստանարան տուէին և մինչև այժմ պահում են իրանց հաշւով 500 փախստական քրիստոնեաների և թիւրքերի, որոնք ապրում են միսիօնարական տան մէջ քաղաքի ետևը։ Շէյխ Իբադուլլահ, տեղեկանալով, որ միսիօնար Լաբարիի վրա յարձակվել են և կողոպտել են նրան, հրամայեց խաչել մեղաւորներին։ Արքեպիսկոպոս Կլեգել գրում է, որ թէ ինքը և թէ կաթօլիկ միաբանութիւնը ողջ են և որ քիւրդերը հեռացան Թայմուր-փաշայի զօրքերից յաղթվելուց յետոյ։

ՔՐԴԱԿԱՆ ՆՈՐ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆՆ

Երէկուան Թղթաբերով եկած Անգլիական լրագրաց մէջ Օփսէրէրի հետևեալ նոր հեռագիրը կը տեսնենք որ Վասպուրականի կողմէն Թուրքօ-Պարսկական սահմանագլխին վրա ծագած Քրդական նոր ապստամբութեան վրա կարևոր տեղեկութիւններ կը պարունակէ։

„Թէհրան, 11-ին հոկտեմբերի։ Համզա Աղայի հրամանատարութեան ներքև վերջերս Պարսկական հողը մտնող Քուրդք տակաւին Մարաղայի գաւառին մէջ են։ Սուջ Պուլաղի բնակիչք,—որոյ կառավարիչն Համզա Աղայի մօտենալուն լուրն առնելուն պէս ի փախուստ աճապարած էր,—հպատակութեան երդում տուին Քրդաց։

„Միանտօապի քաղաքն և չորս մեծ գիւղեր աւար առնուեցան և բնակիչք ջարդուեցան Քուրդ ապստամբաց կողմէ“։

„Պարսիկ կառավարութիւնն հրաման տուաւ որ Քրդաց վրայ այլ և այլ տեղերէ 11 վաշտ հետևակազօր, 2,000 հեծելազօր և 12 թնդանօթ զրկուի՝ ընդ հրամանատարութեամբ Հիշմէթ-Իւլ-Տէվլէթի, որ Շահին հօրեղբայրը (կամ մօրեղբայրն) է։ Բայց Պարսիկ զօրաց ճանբայ ելնելու տեղերէն ամենէն մօտն՝ ապստամբութեան վայրէն 10 օր հեռի է։

„Այժմ երկու վաշտ հետևակազօրք Քուրդ ապստամբաց և Դավրէժի միջև դիրք մը բռնած են՝ այդ քաղաքը պաշտպանելու նպատակաւ“։

„Ապստամբք սպառնական նամակ մ'ուղղեցին Սիննայի կառավարչին, որպէս զի անձնատուր լինի“։

(Մասիս)

ԱՒՍՏՐՕ-ՈՒՆԳԱՐԻԱ

Յայտնի է, որ Եւրոպայում այժմ միլիտարիզմը հասել է վերին աստիճանի զարգացմանը։ Հէնց՝ որ սկսվում են որ և է պետութեան ազգային ժողովների նիստերը, զինուորական մինիստրը հարկաւոր է համարում զօրքերի համար նոր ծախսեր աւելացնել։ Աւստրօ-Ունգարիան միւս պետութիւններից յետ չէ մնում։ Դեռ անցեալ աւստրօ-ունգարական Րէյխսրատը մի քանի միլիոն գուլդենով մեծացրեց երկրի ընդհանուր բիւջեթի զինուորական բաժինը, այս տարի զինուորական մինիստրը պարտականութիւն համարեց նոր միլիոններ պահանջել և նա յաղթող հանդիսացաւ Րէյխսրատի մէջ։ Աւստրօ-ունգարացիները ուշադրութիւն չեն դարձնում Րէյխսրատի անդամների ազգասիրական զգացմունքների վրա և չափազանց անբաւական են, որովհետև երկրի մէջ նոր տուրքեր կը մտցնվեն և բնակիչները իրանց տուած հարկերի վրա ստիպված կը լինեն մի քանի գուլդէն էլ աւելացնել։

Պատգամաւորների ժողովի մէջ եղած վիճաբանութիւնները Բօսնիայի և Հերցեգովինայի մասին չափազանց հետաքրքիր էին։ Սլավեան պատգամաւորը գանգատվում էր իր ճառով, որ կառավարութիւնը ոչինչ չարաւ հողային գործերը կանոնաւորելու համար և որ կառավարչական կարգադրութիւնները աւելի էլ վատացրին Բօսնիայի և Հերցեգովինայի դրութիւնը։ Աւստրիական կառավարութիւնը աւելի օգնում է մահմետականներին, քան թէ սլավեաններին։ Ամեն տեղ աշխատում են գերմանացնել ժողովուրդին։

Առաջ պաշտօնական լեզուն համարվում էր սլավօնականը, այժմ գերմանականն է։ Ժողովրդական ուսումնարանները գերմանացրած են և աշխատում են գերմանացնել նոր սերունդը։ Ֆինանսական վարչութիւնը նորերումս հրամայել է մաքսային աստիճանաւորներին բոլոր գրքերը գերմանական լեզուով պահել։ Արտաքին գործերի մինիստրը, որ մինչև այժմ ասում էր, թէ Բօսնիան և Հերցեգովինան պէտք է գրաւած պահել, այժմ բացարձակ յայտնեց, որ կառավարութիւնը մտադիր է այդ երկիրները միացնել Աւստրօ-Ունգարիայի հետ։ Մի քանի պատգամաւորներ յայտնեցին, որ եթէ Աւստրօ-Ունգարիան պատերազմ սկսի, Հերցեգովինան և Բօսնիան պահպանելու համար 100,000 զօրք հարկաւոր կը լինի։

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Դավրէժ, 2 նոյեմբերի

Որովհետև այժմս Պարսկաստանում լուրերի առատութիւն կայ Շէյխի ապստամբութեան պատճառաւ, ես ևս մի քանի խօսք գրում եմ այս անգամ նրա մասին։

Այն օրից որ Սիփէհսալարը եկաւ Դավրէժ, կարծես թէ ամեն բան փոխվեց. քիւրդերը քիչ քիչ ցրվեցին և ետ քաշվեցան, որովհետև կառավարութիւնը մեծ թւով զօրք ղրկեց նրանց դիմադրելու։

Եւ որովհետև վախ կար, որ մի գուցէ քիւրդերը մեր քաղաքին ևս մօտենան, Սիփէհսալարի հրամանով Դաւրէժի բոլոր թաղերը մեծամեծ ամուր դռներով պնդացրին. Մեր հայոց թաղն էլ, որ որոշված է պարսից թաղերից, 6 ահագին և շատ հաստատ դռներով ամրացնում են աւելի գեղեցիկ կերպով, քան պարսիկներինը, մանաւանդ որ երկաթներով են պնդացրած. Դրանց վրա հազար ռուբլից աւելի ծախս լինելով, մեր թաղի հայերը հոգաբարձութեան և թաղապետի խորհրդով հաւաքվեցին և մի ստորագրութիւն բաց արին, որին և մասնակցեցին մեր թաղի հիւպատոսներն և եւրօպացիները. Այդ ստորագրութեան գումարով են շինվում մեր թաղի դռները, որ շատ հարկաւոր են, մանաւանդ ուրիշ դէպքերում ևս որ կարող են պատահել ասիական քաղաքներում։

Պարսիկները երբ լսեցին Միանդուապի կոտորածը (որոց մէջ 40 հայ են կոտորած) և նրա քարուքանդ լինելը, Դաւրէժի երևելի թաղերի պարսիկ բնակիչները լաւ զինված իրանց թաղապետների առաջնորդութեամբ գնացին Սիփէհսալարին ներկայացան, յայտնելով որ իրանք ևս պարտաւոր են և պատրաստ են քիւրդերի դէմ կռուելով իրանց քաղաքը պաշտպանել հարկաւոր ժամանակին։ Այդ բանը լաւ տպաւորութիւն արեց Սիփէհսալարի վրա, որ գոհ մնալով նրանցից, շնորհակալութեամբ ճանապարհ դրեց։

Գէորգ Շահնազարեանց

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 9 նոյեմբերի։ Երէկ վերադարձաւ Ս. Պետերբուրգ մինիստր Նաբոկով։

ԹԷՀՐԱՆ, 9 նոյեմբերի։ Պարսկական զօրքերը աւերեցին Լօյի և քիւրդական ուրիշ գիւղեր Սուջբուլաղի շրջականերում և առաջացան դէպի Շարուրան։ Քիւրդ ցեղերի գիւղերի գլխաւորները փախան Սարդաշի։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 11 նոյեմբերի։ Պաշտօնապէս հաղորդված է, որ Թագաժառանգը և Թագաժառանգուհին իրանց երեխաների հետ վերադարձան Ս. Պետերբուրգ։ Կովկասեան զօրքերի գեներալ, Մօրից-Շլիցին, ի նկատի առնելով նրա յիսնամեայ ծառայութիւնը, շնորհված է Վլադիմիր շքանշանը երկրորդ կարգի։

Կ. ՊՕԼԻՍ, 11 նոյեմբերի։ „Վակիթ“ և թիւրքաց պաշտօնական միւս լրագիրները յայտնում են, որ Բ. Դուռը կամաւորապէս երբէք չի զիջի Էպիրոսը և Թէսսալիան։ Յունաստանի հրաւէրին, Թիւրքիան Աթէնքը աւերակ և մոխիր դարձնելով կը պատասխանի։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 11 նոյեմբերի։ Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 95 ր. 50 կ., երկրորդ 92 ր. 12 կ., երրորդ 93 ր. 25 կ., չորրորդ 93 ր., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 218 ր., երկրորդ 211 ր. 75 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 90 ր. 37 կ., երկրորդ 90 ր. 37 կ., երրորդ 90 ր. 37 կ., ոսկի 8 ր. 12 կ.։ Ռուսաց 1 ռուբլ Լոնդոնի վրա արժէ 24,28 պէնս, ռուսաց 100 ռուբլ Համբուրգի վրա արժէ 206 մարկ 50 պֆ., Փարիզի վրա 256 Ֆր. 25 սանտիմ։

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ